

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح استفساریه جزء (۱) بند (ب) تبصره (۲)

ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی اصلاحی مصوب ۱۳۷۹»

بیان مسئله

مطابق جز «۱» بند «ب» ماده واحده قانون اصلاح تبصره «۲» الحاقی ماده (۷۶) قانون اصلاح مواد (۷۲) و (۷۷) و تبصره ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب سال ۱۳۵۴ و الحاق دو تبصره به ماده (۷۶) مصوب سال ۱۳۷۱ (مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۳۰)، افرادی که حداقل ۲۰ سال متوالی و ۲۵ سال متناوب در کارهای سخت و زیان‌آور (مخل سلامت) اشتغال داشته باشند و در هر مورد حق بیمه مدت مزبور را به سازمان پرداخته باشند می‌توانند تقاضای مستمری بازنشستگی کنند. هر سال سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور یک‌ونیم سال محاسبه خواهد شد. همچنین مطابق جزء «۵» بند «ب» ماده واحده فوق‌الذکر، تشخیص مشاغل سخت و زیان‌آور و نحوه احراز توالی و تناوب اشتغال و سایر موارد مطروحه در این تبصره به‌موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط سازمان تأمین اجتماعی و وزارتخانه‌های کار و امور اجتماعی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید. به‌موجب ردیف ۳ ماده (۱۲) آیین‌نامه مذکور نیز نحوه توالی و تناوب اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور تعیین شده است.

با استناد به قوانین و مقررات اشاره شده از نظر سازمان تأمین اجتماعی شرط اولیه و لازم برای برخورداری از مزایای قانونی تصریح شده در قانون فوق‌الذکر داشتن حداقل سابقه اشتغال ۲۰ سال متوالی و ۲۵ سال متناوب در مشاغل سخت و زیان‌آور است و در صورتی که بیمه شده فاقد شرط لازم اشاره شده باشد دارای حقی در احتساب سنوات اشتغال خود به‌ازای هر سال معادل یک‌ونیم سال نخواهد بود.

این درحالی است که به‌نظر نمایندگان پیشنهاددهنده طرح مورد بررسی، هدف قانونگذار از ماده واحده مذکور حمایت از افرادی است که در مشاغل سخت و زیان‌آور مشغول انجام وظیفه هستند و عملکرد سازمان تأمین اجتماعی در این رابطه ناشی از تفسیر مضیق و ابهام و تشکیک آن سازمان در مورد قانون مورد اشاره است که برای رفع این مشکل، تفسیر قانونگذار و رفع ابهام مورد نظر را ضروری تشخیص داده و بدین منظور طرح استفساریه مورد بررسی را به مجلس شورای اسلامی ارائه کرده‌اند.

به‌موجب طرح استفساریه مورد بررسی سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور به هر میزان، قبل یا بعد از اشتغال در مشاغل عادی، به‌ازای هر سال سابقه یک‌ونیم سال محاسبه خواهد شد به‌عبارت دیگر هر سال اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور صرف‌نظر از داشتن سابقه توالی ۲۰ ساله یا تناوب ۲۵ ساله در اشتغال در مشاغل مذکور معادل یک‌ونیم سال اشتغال محاسبه خواهد شد.

دلایل موافقان طرح استفساریه

۱. در قسمت انتهایی جزء «۱» بند «ب» ماده واحده قانون مورد بررسی در یک جمله مستقل و کامل آمده است «هر سال سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور یک‌ونیم سال محاسبه خواهد شد». لذا از این عبارت قابل استنباط است که مراد قانونگذار از این قسمت لحاظ ضریب (۱/۵) برای هر سال اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور بوده است.

۲. جزء «۲» بند «ب» ماده واحده قانون مورد بررسی، امکان برخورداری از مزایای مندرج در این تبصره برای شاغلان مشاغل سخت و زیان‌آور قبل از رسیدن به شرایط سنوات اشتغال متوالی و متناوب و با استفاده از آرای کمیسیون‌های پزشکی (موضوع ماده (۹۱) قانون تأمین اجتماعی) و با هر میزان سابقه خدمت مورد توجه قرار داده است. از این موضوع نیز می‌توان چنین استنباط کرد که حکم جزء «۱» بند «ب»، حکم عام بوده و قانونگذار موارد خاص را در جزء «۲» بند «ب» مورد توجه قرار داده است.

۳. در جزء «۴» بند «ب» ماده واحده مورد بررسی آمده است، از تاریخ تصویب این قانون جهت مشمولان این تبصره (یعنی شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور)، چهار درصد به نرخ حق بیمه مقرر در قانون تأمین اجتماعی افزوده خواهد شد. بدین صورت از بدو اشتغال در مشاغل مذکور ۴ درصد بیشتر از شاغلین مشاغل عادی حق بیمه به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت خواهد شد. این امر نشان‌دهنده این موضوع است که قانونگذار ضمن داشتن نیت حمایتی در تدوین این قانون، اصول و ضوابط بیمه‌ای را نیز در نظر داشته است، تا از طریق تأمین منابع مالی مناسب سازمان بیمه‌ای مربوطه دچار ضرر و زیان ناشی از اجرای این قانون نشود.

۴. در صورت تصویب طرح موصوف کارگران بدون نگرانی از وارد آمدن خدشه در توالی و تناوب سابقه اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور (به هر دلیل و تحت هر عنوان) تا هر زمان که از نظر جسمی و روحی و روانی امکان ادامه اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور را داشته باشند در آن مشاغل فعالیت می‌نمایند، با این اطمینان که سنوات اشتغال آنها در مشاغل سخت و زیان‌آور با ضریب ۱/۵ محاسبه خواهد شد. بدین ترتیب امکان اعمال سلیقه‌های شخصی و فراقانونی در محاسبه سنوات اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور از سوی مراجع ذیربط کاهش یافته و با کاهش اهرم‌های فشار پنهان و آشکار در جهت اجبار کارگران به تداوم اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور، کارفرما مجبور به استفاده از اهرم‌های تشویقی برای این منظور خواهد شد. این امر نیز موجب افزایش رضایتمندی و انگیزه کار در بین کارگران (به‌عنوان سرمایه انسانی) شاغل در مشاغل سخت و زیان‌آور خواهد شد.

دلایل مخالفان طرح استفساریه

۱. مغایرت با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: به نظر مخالفان، طرح استفساریه مذکور بار مالی سنگینی به صندوق تأمین اجتماعی تحمیل خواهد کرد و لذا مغایر با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی تلقی شده است.

۲. مخالفت با بند «۳» ماده (۲۶) قانون برنامه پنجم توسعه: از آنجایی که طرح مذکور تعهد بیمه‌ای و بار مالی جدیدی برای صندوق تأمین اجتماعی ایجاد می‌نماید که در قوانین بودجه دیده نشده است، لذا خلاف بند «۳» ماده (۲۶) قانون برنامه پنجم توسعه تلقی شده است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در رابطه با مغایرت طرح استفساریه با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و مخالفت طرح مذکور با بند «۳» ماده (۲۶) قانون برنامه پنجم توسعه ذکر این نکته ضروری است که با توجه به اینکه موضوع احتساب سنوات اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌آور با ضریب ۱/۵ برای هر سال اشتغال در آن مشاغل جزء تعهدات قانونی سازمان تأمین اجتماعی بوده و محل تأمین منابع این امر نیز در قالب ۴ درصد حق بیمه بیشتر مشاغل سخت و زیان‌آور از قبل پیش‌بینی و به سازمان تأمین اجتماعی قابل پرداخت است، لذا به نظر نمی‌رسد این امر تعهد بیمه‌ای و بار مالی جدیدی برای صندوق تأمین اجتماعی به حساب آید.

بنابراین با توجه به مطالب عنوان شده به نظر می‌رسد علی‌رغم اینکه هدف قانونگذار از تبصره «۲» الحاقی به ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی در کل حمایت از شاغلین در مشاغل سخت و زیان‌آور بوده است، لکن با توجه به عملکرد سازمان تأمین اجتماعی که ظاهراً به دلیل تفسیر مضیق از ماده واحده قانون مورد نظر بوده است مشمولین قانون مذکور در برخورداری از مزایای قانونی مورد نظر قانونگذار محترم با مشکل مواجه شده‌اند. در این شرایط به نظر می‌رسد با تصویب طرح استفساریه پیشنهادی مشکلات پیش روی این قشر از افراد زحمتکش کاهش یابد. براین اساس تصویب طرح استفساریه توصیه می‌شود.